

• CLAUDE BELLONI

Ongeveer 1970

RENÉE BELLONI * DE ZON IN ZIJN OGEN

Colofon

De zon in zijn ogen

© 2022 Senang Publisher

Auteur: Renée Belloni

Met hartelijke dank aan:

Henk Mak van Dijk voor het meelezen en meedenken, eindredactie

Andor Krauss voor de redactie

Ton de Vries, gotogrow.nl voor het omslagontwerp

Mandy Woltjer-Duursma, Fijn Vormgeven voor de vormgeving binnenwerk

ISBN: 978 90 832 47007

NUR: 681

BISAC: BIO006000

Renée Belloni

DE ZON IN ZIJN OGEN

CLAUDE (BOY) BELLONI

(BATAVIA, 1922-DEN HAAG, 1995)

EEN ONVOORSTELBAAR LEVEN

ZIJN LEVENSREIS

DOOR

INDIË, JAPAN, NIEUW-GUINEA EN NEDERLAND

BOEK
 BOEK ENDE AAN
 CLAUDE BELLONI

Claude Belloni

NAGASAKI 15/8-45
 POW NZ. 470

8 Oct. 42 - 14 Juni 42	Baharalg
14 Juni - 26 Sept	TIMAI
26 SEPT - 26 FEBR. 43	BUITEN OEG
26 FEBR. - 19 April 43	TIMAI
19 MEI 43 - 7 FEBR. 44	FLORES
2 FEBR. - 5 APRIL	ADEK
5 April - 5 MEI	KAMP. MAKASSAR
5 MEI - 11 MEI	ADEK
9 MEI - 24 JUNI	DE GROOTE TOCHI
25 JUNI - 9 AUG 45	NAGASAKI
9 AUG. - 12 SEPT.	NAGASAKI HILLS
18 Sept - 20 "	OKINAWA
21 Sept -	MA (M) A

And when the stream which
 overflowed my soul was passed
 away,
 a consciousness remained that
 it had left
 Deposited upon the silent shore
 of memory, images and
 precious thoughts
 That shall not die and cannot
 be destroyed.

Claude Belloni

Ter ere van mijn vader | De eerste twee pagina's uit het bewaard gebleven dagboek van Claude

VOOR ELLA, PHOENIX EN KAI

INHOUD

	Bedankt!	xi
	Woord vooraf	xiii
	Intro	xvii
	Claude's bloedlijn	xxi
	Een nadere kennismaking met Claude (Boy)	xxxiii
1	Ouverture; Deel I Vóór de Tweede Wereldoorlog	39
	1. Van Indië naar Europa en terug	
	Een baboe, een kwajongen en een nieuw avontuur	
	De jeugdjaren van Claude, 1922 - 1940	41
	Verlof	45
	Angst voor de oorlog	49
2	Deel II Voor en tijdens de Japanse bezetting	53
	2. Claude en de Tweede Wereldoorlog	
	Plezier, een samoerai zwaard en een gelaarsde voet	
	Belevenissen van Claude De jaren 1940 - 1941	55
	Japan smeedt zijn plannen	57
	Aanval op de Indische steden	61
	Binnen en buiten de Jappenkampen	65
	Krijgsgevangenschap van Claude, 1942 - 1943	73
	In het oerwoud	83
	Transport per schip naar Japan;	89
	Claude (Boy) in 1944 - 1945	
	Een torpedo en een atoombom	
	De 'Groote Tocht' 1944	91
	Krijgsgevangen in Nagasaki	103
	Kamp Mitsubishi-Fukuoka 14B, 1944-september 1945	
3	Deel III De zon van de vrijheid in Claude's ogen	133
	3. Vrij! 1945	
	Een koe, een geit en lieve gezichtjes	
	De capitulatie van Japan, 15 augustus 1945	135
	Opstand in het Nirwana Medio 1945 - Eind 1949	155
	Een kennismaking met Anita en haar familie	171
	Een beetje verliefd	
	Te maken keuzes	183

4	Deel IV Een nieuwe toekomst in vrijheid	193
	4. Pionieren op Nieuw-Guinea	
	Met een microfoon in de binnenlanden	
	De vergeten aarde Terra Incognita	195
	Hollandia en omgeving	207
5	Deel V Kriskras door Nieuw-Guinea	257
	5. Expedities naar vrijwel onbetreden paden	
	Magie en de rijke cultuur van de Papoea's	
	Uw mensen zijn wonderbaar	259
	Met varkens betalen voor een vrouw	273
	Op tournee over het eiland	279
	Het doek valt	327
6	Finale; Deel VI Weer in Nederland	343
	6. In de kou	
	Bibberen rondom de Aladdin	
	Aan de Hollandse hutspot	345
	Onderaan de ladder	353
	Ridder in de Orde van Oranje-Nassau	359
	Hun allerlaatste avontuur	363
7	Tenslotte	369
8	Gedicht van kampmaat Ben	371
	Uit het dagboek van Claude (Boy)	
9	Verantwoording	375
	Over Renée	378
	Bijlagen:	382
	Verkorte stamboom van de families Belloni en Kempff	
	Zonsopgang en zonsondergang	386

Claude (Boy)

DEEL II

De hoofdingang van het ADEK kamp | November 1945 | Publiek domein

ADEK kamp | © Publiek domein

2.6 IN HET OERWOUD

Vervolgens kwam Boy in mei 1943 met zo'n tweeduizend andere krijgsgevangenen op Flores, een van de kleinere Soenda-eilanden ten oosten van Bali. Hij viel letterlijk van het water in het zand.

Uit Claude's dagboek, mei 1943:

Ik verliet Tjimahi, medio april, zo'n negen kilo lichter dan wanneer ik er voor het eerst in kwam. Ik was één van de militairen uit de geselecteerde groep krijgsgevangenen, die per trein vertrok via Batavia naar Soerabaja. We kregen bijna geen eten of water tijdens de treinreis van tien uur. In Soerabaja stonden de Koreaanse militairen gereed om ons gillend en schoppend naar een kamp te vervoeren. In dit kamp verbleven we een aantal dagen. Er was weer weinig en slecht eten.

We gingen wederom met de trein nu naar Tandjoeng Perak (Zilveren kaap), de haven van Soerabaja en we werden per schip naar Flores vervoerd. Onderweg, bij Timor, werden we nog aangevallen door onze eigen, in Australië gestationeerde luchtmacht, die niet wist dat er krijgsgevangenen aan boord waren.

Toen we op Flores aankwamen, moesten we de goederen van het schip aan land brengen. Op Flores was het vreeselijk. De mensen stierven er als ratten, zo'n twee à drie per dag, aan dysenterie. Zij moesten direct verbrand worden vanwege besmettingsgevaar. Deze taak lieten de Japanners natuurlijk aan de *POW's* (Prisoner Of War) over. Nabij Maoemere, in het oostelijk deel van de noordkust van Flores, gingen we in het oerwoud bouwen aan een landingsbaan,

DEEL II

wel te verstaan voor de Japanse 'Zero' gevechtsvliegtuigen. De air strip ging dienen als uitvalsbasis voor de Japanse luchtaanvallen op Australië.

De beproevingen die we met name op dit eiland te verduren hadden, waren ongelooflijk. We werden gewoon op het strand gedumpt. Er was geen barak, niets, zelfs geen medicijnen. Een blindedarmoperatie werd met een zakmesje uitgevoerd. We moesten allereerst voor de zieken zorgen, die onderweg bacillaire dysenterie hadden gekregen vanwege de verschrikkelijke omstandigheden aan boord. Wij, maar ook de zieken werden het strand opgeschopt. Als je viel dan stonden de 'Japanners' klaar met stokken om je ermee te slaan.

We waren gedwongen in de open lucht op de blote grond, tussen slangen en schorpioenen, een plaatsje te vinden om te slapen onder de klapperbomen. Dit totdat wij, de POW's, barak kampen ten oosten van Maoemere gebouwd hadden, maar dat duurde nog wel even. De barakken in de twee werkkampen en het ziekenkamp, het Wulffkamp, waren dus door ons gemaakt van bamboe en *atap*, palmladeren, omringd door prikkeldraad. Ik zat uiteindelijk in het Blomkamp. We hadden natuurlijk geen electriciteit en er was nauwelijks water om te drinken. Het was hier slavernij en dwangarbeid van de ergste soort. We werden herhaalde keren door vliegtuigen bestookt. Je hoorde ze niet aankomen. Ze lieten zich, over de bergen komend, met afgezette motor naar beneden glijden. Je schrok je rot.

Naast een traan was een lach noodzakelijk, daarom was er in het begin een kampcabaret opgezet. Op een keer hield een kapitein een lezing over het grote nut van de klapperboom. De man vertelde zeer serieus dat zo'n boom de vriendelijkheid bezat geen vruchten te laten vallen als er mensen onder liepen. Even later kreeg hij er een tros van drie op het hoofd en raakte hij bewusteloos. De arme man.

Tot de weinige ontspanning behoorde verder het zwemmen in zee. Met Rudy Rosier, mijn slapie en beste vriend, oefende ik in het onderwaterzwemmen. Dat is me later uitstekend van pas gekomen.

2. CLAUDE EN DE TWEEDE WERELDOORLOG

Het regime was keihard en wreed. De Koreaanse bewakers, genaturaliseerde Japanners, rammelden je om het minste geringste af. Ze werden door de Jappen niet voor volwaardig aangezien. Velen van hen wilden daarom hun loyaliteit bewijzen door wreed op te treden. Wij liepen heftige geestelijke klappen op in Maoemere. Met name van de fysieke en wrede Koreanen, zoals 'Bloempotje' en 'de Bolle'.

Op Flores werd ik ziek. Ik bereikte er het punt van bijna totale uitputting door dysenterie en malaria. Dagelijks kreeg ik hallucinaties over lekker eten. Bij volledig bewustzijn zag ik heerlijke maaltijden in de klapperbomen hangen. Dit gebeurde vast tijdens mijn ijlen door de hoge koorts, als ik het intens koud had en aan het klappertanden was, nog los van minder aangename verschijnselen zoals hoofdpijn en diarree.

'Bloempotje' en 'de Bolle' bleken later, na het Militair Tribunaal, te zijn geëxecuteerd.

Toen de air strip was afgebouwd, vertrok Boy uit Flores met de overgebleven mannen, broodmager via Soerabaja naar Batavia. De rest van de krijgsgevangenen was overleden aan bacillaire dysenterie, malaria, ondervoeding, uitputting of mishandelingen. Boy en zijn maatje Rudy gaven elkaar dagelijks moed en kracht om overeind te blijven. Geen idee wat ze tegen elkaar zeiden. Het overlijden van hun medegevangenen maakte hen depressief. Elke dag vroegen de twee zich af wanneer het hun beurt zou zijn. Wanneer zou hun nummer geroepen worden? Gelukkig hadden ze het er in dit kamp in zekere mate goed van af gebracht. Ook al was het de chronische dysenterie die Boy in dit kamp had opgelopen en hem voor het grootste deel van zijn verdere krijgsgevangenschap achtervolgde.

Op Java kwam hij in het ADEK kamp terecht (Algemeen Delisch Emigratie Kantoor). Hier werden met name *koelies* (arbeiders) geworven voor de tabaksplantages in Deli, Sumatra). Het kamp was ondergebracht in gezinsbarakken, omringd door een hoge dubbele omheining met prikkeldraad en *gedek* (gevlochten bamboewand), zodat je niet naar buiten kon kijken. Bewakers zaten in hoge bamboetorens, geplaatst op de

DEEL II

hoeken van het kamp, klaar om direct met hun geweren te schieten bij ongeregelheden of ontsnappingen.

Oorspronkelijk waren de barakken gebouwd voor de opvang van Javane contractkoelies en hun gezinnen, die hier kort konden verblijven in afwachting van hun inschepping naar of na hun terugkeer uit Deli. Het ADEK kamp deed dienst als burgerkamp, krijgsgevangenkamp en van medio augustus 1945 tot '46 eveneens als opvangkamp. De Japanners plaatsten steeds meer gevangenen in het ADEK kamp. Telkens wanneer er weer een lading binnenkwam, moest je opschuiven en plaatsmaken. Van vijftig centimeter slaappleats ging je al snel naar zo'n dertig centimeter. Je kon je niet eens omkeren. De wc's waren smerig, het was kennelijk moeilijk om goed te richten en bovendien werden ze nauwelijks of onvoldoende schoon gemaakt. Gewoon gaten in de grond met een steun voor je voeten en lage muren waar je overheen kon kijken.

's Morgens vroeg en 's avonds moest je aantreden voor appèl op het grote appèlveld en het Japanse volkslied zingen. Geen werk, geen eten, je werkte dus door. Als je even langzamer werkte kon je afgeranseld worden, als je onderweg opzij keek, kon je ook geranseld worden.

De gevangenen wisten niets, hoorden niets van buitenaf, ze waren verstoken van informatie. Ze hadden honger naar nieuws. Er waren wel geruchten, waar je uiteindelijk niet al te veel waarde aan hechtte. Het waren meestal oncontroleerbare geruchten die dan de ronde deden. Je werd er onrustig van, of je dat nu wou of niet.

Meerdere keren werd hun toegefluisterd 'oorlog op', dat zou dan betekenen iets als oorlog voorbij, het tegendeel was dan helaas waar. Het was valse hoop, ook voor diegenen die van nature geneigd waren zich aan elke strohalm vast te klampen.

In de Kampdagboeken van overlevenden las ik dat meerdere krijgsgevangenen zeiden, Claude inclusief, dat ze honger hadden, honger naar eten. En honger dreef hun tot wonderbaarlijke dingen, want ondanks al hun honger, ziekten en zwakke fysieke en mentale gestel, hadden ze de sterke drang tot overleven. De vals-gewekte hoop deed sommigen, ondanks alles, hoopvol verder leven, terwijl anderen de herhaalde teleurstellingen juist niet konden verwerken en zich neerlegden om te sterven. Het verschilde per persoon hoe je de moed erin hield. De een wilde zijn

2. CLAUDE EN DE TWEEDE WERELDOORLOG

vrouw of man terugzien, zijn gezin, zijn familie, zijn ouders, zijn vrienden en de andere had zijn vertrouwen aan zijn godsdienst gegeven.

Ik vermoed dat Boy van dag tot dag leefde, waarbij hij zich concentreerde op het blijven zoeken naar manieren om per dag te overleven. Het zou ook goed kunnen, dat hij af en toe zijn fantasierijke gedachten liet gaan in een wereld van hoop en vrijheid, dat hem de broodnodige kracht gaf. Hij kon dat goed, stiekem in zijn wereldje verdrinken en zijn gedachten de vrije loop laten.

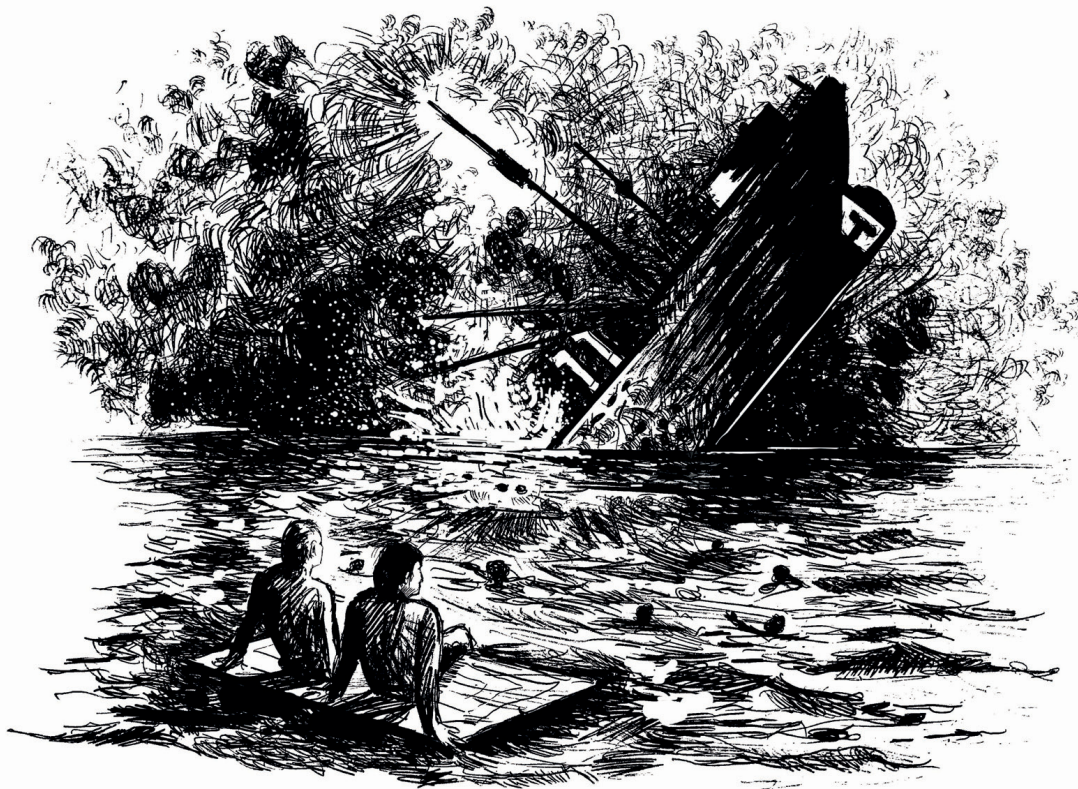
In april 1944 kwam hij voor een maand in het doorgangskamp Kampong Makassar terecht, gelegen in het zuidoosten van Batavia. Het kamp fungeerde van januari 1943 tot 1945 als doorgangskamp voor krijgsgevangenen die via de haven Tandjoeng Priok, (Batavia) op transport werden gezet naar elders. Het kamp werd in de administratie van de Japanners vermeld als Bunsho 1, Kamp 9.

Ondertussen verhevigden de bombardementen door Nederlandse B-25 Mitchell bommenwerpers uit Australië de geestelijke druk van de krijgsgevangenen. Ze waren bang dat die bommen op het kamp terecht zouden komen. McArthur voerde er zijn strategie van *island hopping* uit.

Na Kampong Makassar ging Claude voor een paar weken terug naar het stampvolle ADEK kamp. Hierna werd hij overgebracht naar Tandjoeng Priok. Zijn odyssee was duidelijk nog niet afgelopen. Er zouden nog vele beproevingen volgen.

Op 19 mei 1944 verliet Boy zijn Indië voor een reis die voor velen fataal zou aflopen.

DEEL II

Tekening zinkend schip 'Tamahoko Maru'

TRANSPORT PER SCHIP NAAR JAPAN
CLAUDE (BOY) IN 1944 - 1945

Een torpedo en
een atoombom

DEEL II

Tandjoeng Priok kade | Haven van Batavia | Publiek domein

2.7 DE 'GROOTE TOCHT',

1944

Vanuit Tandjoeng Priok begon voor Claude 'De Groote Tocht', een krijgsgevangen transport per boot naar Japan. Het werd een grote kwelling én het zou zijn grootste trauma worden. De reis zou hem weer op de grens van leven en dood brengen en het uiterste van hem vergen wat betreft overleven. Alleen door te fantaseren over een nieuw leven bleef hij op de been. De werkelijkheid was hard: hij had geen flauw idee waar hij terecht kwam en of hij het zou redden.

Hij werd met vele andere krijgsgevangenen per schip, de Kiska Maru, overgebracht naar Singapore. Aan boord was de verzorging redelijk, net als de medische verzorging. Het had een reden. Het transport werd gefilmd als onderdeel van Japanse propaganda. De getoonde modelfilmbeelden stonden natuurlijk in schril contrast met de barre omstandigheden van andere gevangenen zeetransporten.

Uit Claude's dagboek, mei 1944:

We werden zelfs uitgebreid gefilmd voor de propagandavoering en wij, gevangenen, begrepen al snel dat het een soort modeltransport was. Er waren vijfendertig artsen, een enorme staf verplegend personeel en sulfa-preparaten aan boord. Iets ongehoords. We kregen zelfs dezelfde voeding als de Japanners. Desalniettemin duurden de dagen dat we als krijgsgevangenen benedendeks moesten

DEEL II

blijven, eindeloos.

Via de Banka Straat arriveerden we op 22 mei 1944 in Singapore, in Keppel Harbour. Waar ik met de medegevangenen in vrachtauto's werd getransporteerd naar 'Havelock Road Camp'.

Uit Claude's dagboek, juni 1944:

Op 2 juni 's morgens marcheerden we met honderden van het kamp naar de haven waar we met aken vervoerd werden naar het schip dat in de 'Roads' lag. Het schip de Miyo Maru vertrok op 3 juni in een konvooi van elf schepen uit Singapore, waarvan drie andere schepen krijgsgevangenen transporteerden. Het konvooi werd geëscorteerd door vier fregatten (oorlogsschepen voor onderzeeboot bestrijding en het beschermen van konvoeien) en vervolgde haar weg naar Manila Bay. Het vervolg bleek een reis te worden richting Nagasaki in Japan. Dat belofde niet veel goeds en was ook nog een gevaarlijke reis. Er zwierven overal geallieerde duikboten rond. In het begin ging alles goed, het konvooi kreeg zelfs bescherming van Japanse fregatten en tot oorlogsschepen omgebouwde walvisvaarders.

Toen Boy getransporteerd werd, was hij 21 jaar oud. Deze belevenissen moeten een diepe indruk op hem hebben gemaakt. Hij vertelt hier de feiten, maar ik weet zeker dat hij steeds weer voor zijn leven vreesde.

Uit Claude's dagboek, vervolg van zijn reis:

We zaten en sliepen met zo'n zevenhonderd man in het ruim. Het ruim bevond zich in het voorste gedeelte van het schip, onder de luiken nummers 2 en 3. Een ander deel van de opvarenden sliep op het dek.

Na de afvaart uit Singapore bemerkten we wat activiteiten, zoals een gedwongen samenkomen van alle gevangenen. Onder bedreiging van mitrailleurs en onder hard loeien van een sirene werden we naar beneden het schip geduwd. Er werden bommen gegooid,

2. CLAUDE EN DE TWEEDE WERELDOORLOG

waarna een oorverdovende ontploffing, drukgolf en echo volgde. Vanzelfsprekend waren we allen doodsbenauwd. Dit gevoel werd benadrukt toen het leidende fregat in de nacht van 6 op 7 juni werd getorpedeerd en in de golven verdween.

Kapok reddingsgordels waren aan boord maar werden niet uitgereikt. Pas op 8 juni had majoor Morris, onze leider, het voor elkaar gekregen om ze uit te delen aan de gevangenen. Op 11 juni arriveerde het konvooi in Manila Bay voor een kort verblijf. Op de 14e vervolgde het konvooi haar weg naar de toenmalige havenstad Takao op Formosa (Taiwan). Voor dit gedeelte van de reis waren een mijnenlegger en een walvisvaarder aan het konvooi toegevoegd.

Als er een duikbootaanval kwam en we dachten dat het schip was geraakt, renden we met z'n allen naar die ene stalen trap die naar boven leidde. We trokken elkaar van die trap....

Bovendien kwamen we in een tyfoon terecht, die vier dagen duurde. Onze ruimen bleven daardoor ook vier dagen dicht. Geen eten en niemand mocht aan dek, dus ook geen gebruik van de *benjo*, het buitenboord toilet. De orkaan veroorzaakte dusdanige schade aan de Miyo Maru dat verder varen naar Japan onmogelijk was.

In Takao wisselden we van schip. Vanwege de opgelopen schade vervolgden we op 20 juni 1944 met een ander en groter passagiersvrachtschip, de MS Tamahoko Maru, onze weg naar de Japanse havenplaats Moji, op het eiland Kyushu. (Eén van de grotere eilanden ten zuiden van Japan) Het konvooi bestond deze keer uit 12 schepen, geëscorteerd door twee fregatten, een mijnenlegger, torpedojager en een omgebouwde walvisvaarder, die net zo gevaarlijk was als een torpedoboot. Tot het konvooi behoorde ook een bauxietboot van de Rotterdamsche Lloyd, een passagiersschip met aan boord uit Formosa geëvacueerde Japanse burgers. Het schip, de Tamahoko Maru, dat deels rijst, met name poedersuiker vervoerde, voer in het konvooi dat de krijgsgevangenen naar Japan transporteerde. Aan boord waren niet alleen Nederlanders, ook Australische, Britse en Amerikaanse krijgsgevangenen. Achterin het schip waren honderden Japanse militairen.

Wij, de gevangenen zaten boven de ruimen met poedersuiker, op

DEEL II

het tussendek voor in het schip, onder het dekhuis met scheepsbrug en onder de grote houten luiken met de nummers 1 en 2. Zo'n 300 man sliepen weer op het voorste dek. Toegang tot het ruim was via de houten ladders onder ieder luik. Een houten trap leidde naar het hoofddek waar ook krijgsgevangenen lagen. Er was verder een stalen vluchtladder met luikhoofd. Dit luikhoofd leidde naar het bovendeck en een luchtkoker.

Je moet je voorstellen hoe het voelt als je met honderden mannen bij elkaar zit en je hoort hoe onder water de bommen ontploffen.

Dat geluid plant zich voort en trilt op een daverende manier door in de stalen scheepswand. Je weet dat als je geraakt wordt, je vrijwel kansloos bent.

's Nachts was het stikdonker in het smerige ruim. We zaten in het ruim meestal op onze hurken, *jongkok* (red. hurken met voeten plat op de grond), met weinig lucht, eten of drinkwater. Er was geen ventilatie, want die werkte niet. Het eten was slecht. Vele gevangenen werden daarom ziek.

We werden één keer per dag vijftien minuten gelucht. Onze behoeften moesten we op het buitenboordtoilet in die vijftien minuten doen of in het ruim in grote getalen in één emmer. Als de emmer vol was moest het omhoog gebracht worden met een touw. Eén onstabiele ruk en de inhoud lag op de vloer van het ruim. Besmettelijke ziekten waren onafwendbaar.

Wederom waren reddingsgordels aanwezig, maar ondanks protesten, niet uitgedeeld. Ze lagen opgestapeld tegen de voorzijde van het schip, dichtbij de bewakers. Het schip naderde de baai van Nagasaki in een pikdonkere nacht toen de kustlijn in zicht kwam. Veiligheid was niet gegarandeerd.

De kapitein stopte met het zigzag varen dat bedoeld was de taak van de anti-onderzeeërboten te bemoeilijken, en minderde vaart. Hij voelde zich kennelijk veilig in de wateren zo dicht bij huis. Hij was zich vast niet bewust wat er om zich heen in het diepe water gebeurde.

We zouden de volgende dag, op 25 juni, aankomen. En ik kan me herinneren dat een aantal van de krijgsgevangenen gezamenlijk,

2. CLAUDE EN DE TWEEDE WERELDOORLOG

wat liedjes zong. Slechts zes uurtjes varen. We zijn nu veilig, dachten ze. Een paar deden hun uniform al aan voor het slapen want ze konden zich voorstellen hoe het de volgende morgen zou verlopen. Steeds hoorden we het “*hayaku, hayaku*” - geschreeuw van de Japanners om vooral op te schieten.

In die aankomstnacht op 24 juni 1944, nam een onderzeeër één van de begeleidingsschepen te grazen. In onze grote viermaster, die vlakbij voer, konden we de dreun, na de explosie, voelen. Wij rilden van angst. Daar bleef het niet bij. Enkele seconden later werd ons schip, onder vuur genomen. De torpedo's bliezen de Tamahoko Maru bijna uit elkaar, het voorste ruim met suiker, onder de gevangenen, werd doorboord en daarna het middenstuk van het schip. Er volgde een heftige knal en een vuurstraal. Zeewater gutste naar binnen waardoor het schip, met honderden mensen aan boord, snel onder ging in de hoge golven.

We rilden al bij de gedachte.

TORPEDEERING: wat een vreeselijk woord, verhoogd in zijn verschrikking doordat een vriendenhand haar veroorzaakte en met één handbeweging honderden krijgsgevangenen en tientallen bemanningsleden de dood injoeg.

Wij vertrokken met 772 krijgsgevangenen. Een aantal mede-POW's was 'opgeborgen' in het voorste ruim. Ze stonden doodsaangsten uit. De dodelijke angst van hun was dat ze slechts door een duim van staal van het diepe water gescheiden waren. Bommen rondom ontploften. Het water is net zo goed de drager van geluid, als de lucht. [Onduidelijk welke bommen hij bedoelde, misschien ging het om dieptebommen die door Amerikaanse of Japanse bommenwerpers tot ontploffen werden gebracht.]

Het geschreeuw van vriend tot vriend in het ijskoude water en Rudy, Rudy, klonk als een Leitmotiv in deze symfonie der verschrikking.

planken van het hakhuis verdorven
 en viel ik met een kruitvat op
 gelukkig reeds in de met rook
 snelheid toestroomende, kolkende
 water. Ik las bedolven onder
 de planken, zodat ik erdoor in
 het water ik onder werd en pro-
 benden ^{myself} als een eek om te pro-
 beeren. Vreemd dat ik toen ^{in de rook} bleef
 toen ik nog onder water was, dat
 de verdrikkingsdood toch wel een
 snelle dood is. Gelukkig kwam ik
 nu vrijwel aan het schot
 maar boven. Daar met had
 ik in paar ^{tegen} koppen
 frische lucht gehapt, toen
 ik weer naar beneden werd

gerogen, door de kruiging van
^{snel} het zinkende schip. Het maalt
 jaar ben ik zeker van, want
 toen ik weer boven kwam bloede
 mijn neus en schenen mijn
 trommelolissen te bassten, ging
 ik tamelyk diep. Daar hier
 trad Gods reddende Hand in,
 want, terwijl ik naar beneden
 ging, greep ik om me heen en
 kreeg een touw te pakken, dat
 levendig was aan een vlot
 van rijk een twee quadrat
 meter, en dit door God gewont
 vlot bracht me in minimum
 van tijd aan de oppervlakte.
 Toen ik om me heen keek

Dagboek | Torpedeering